

לפרש"י, מותר לבנות להם בנין המשמש לצורך עבודת כוכבים בו, כגון בימה שמקריבים עליה זבחים, שהבנין אינו אלא 'תשמיש דתשמיש' שהרי אין עובדים בו עצמו. והתוס' חולקים ונוקטים לאסור. וכן פסקו כמה פוסקים.

דף יז

כו. האם מותר להגות את השם באותיותיו כדי להתלמד?

לפי גרסתנו בגמרא מתבאר שמותר להגות השם באותיותיו כדי להתלמד, ובלבד שיעשה כן בצנעה ולא בפרהסיא. ומדברי רש"י נראה (כ"כ התוס') שאפילו להתלמד אסור, כי יש לחוש לכבוד שמים. ובשל כך נענש רבי חנניא בן תרדיון בשריפה, שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. הגיית השם באותיותיו – כתבו התוס': רוב העולם מפרשים, לקרותו כפי שהוא נכתב. ונחלקו הדעות האם מדובר שמבטא את שם השם או מבטא האותיות במלואן (עתוס' שנועות לה. וסוכה ה. שו"ת רב"ז ח"ה א"ת שו"ת חת"ס חו"מ קצב). [ואף שם י"ה אין להזכיר כמו שרגילים העולם, אבל א"ד משם אדנות – מותר, ודלא כהר"א אלהן שאסר גם בזה (ר"ע)]. ורש"י פירש: דורשו בארבעים ושתים אותיות, ולכך אסור, שעושה בו מה שהוא חפץ.

כו. האם ישנו חיוב הרחקה מפתח בית מינות ובית זנות, וכמה? שני שבילין בדרכו של אדם, האחד פתוח לבית עכו"ם והאחר לבית זנות – באיזה שביל יעבור?

דרשו חכמים מן הכתוב במשלי הרחק מעליך דרכך – להתרחק מבית מינות וזנות, ואמר רב חסדא: ד' אמות. ופליגא אדר' פדת, שלדעתו אין במשמעות 'הרחקה' אלא קריבה של גילוי ערוה. (אבל גם לדבריו יתכן שמגזרות חכמים צריך להתרחק, אלא שאין על כך אסמכתא מן הכתוב. עפ"י תוס'). וסיפרו על ר' חנינא ור' יונתן שהיו מהלכים בדרך והגיעו לשני שבילים, אמר אחד מהם לחברו להעדיף לילך על פתח עכו"ם, שכבר נשחט יצרו, ולא על פתח בית זנות. אמר לו חברו: נלך בשביל השני כדי לקבל שכר על כפית היצר, והתורה שהיו עסוקין בה בלכתם בדרך, מצלת מכל דבר רע והרהור חטא. ולולא שהיה שם בית זנות, יש להתרחק כמה שיותר מבית עכו"ם. וכן לאידך גיסא, לולא שהיה בשביל השני בית עכו"ם, לא היו עוברים בשביל זה, ואעפ"י שעוסקים בתורה – שאסור להביא עצמו לידי נסיון (עפ"י תוס' ועוד).

דף יח

כח. א. אדם שמיתתו קרבה, האם מותר לו לעשות מעשה המקרב את קצו כדי להמנע מיסורים קשים?
 ב. האם מותר לילך לקרקסאות ולטרטיאות ולא יצטדין?
 ג. מהם העונשים הבאים על ליצנות?

א. מסופר על רבי חנינא בן תרדיון שבשעה ששרפוהו למות אמרו לו תלמידיו: פתח פיך ותכנס בך האש. אמר להם: מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו. ואעפ"כ, אמר לזה הממונה על הריגתו להרבות בשלהבת וליטול הספוגין הרטובים מעל לבו, כדי למות מהרה.
 א. אומר רבנו תם: אם ירא פן יעבירוהו על הדת ע"י יסורין שלא יוכל לעמוד בהם – מצוה לחבל בעצמו.

ומכאן לומדין לשהוט הנערים בגזירות מפני העברת הדת. עד כאן מצאתי בגליוני התוספות. והם דברים שצריכין תלמוד ועיון גדול, אלא שכבר הורה זקן. ושמענו בשם גדולי צרפת שהתירו כן להלכה למעשה' (לשון הריטב"א). ויש אוסרים (ע' בית יוסף יו"ד קנו, וש"ך שם סק"א).
ב. בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב קעד, ג) פרש כיצד אמר לאותו אדם לקרב מותו, והלא מעשה זה נחשב רציחה אעפ"י שעושה זאת למנוע יסורין – יש לומר שכיון שהיה נכרי מותר, או מטעם אחר. 'וצריך עיון'. ע"ש.

ב. רבי מאיר אסר לילך לקרקסאות ולטרטיאות משום זיבול (= סידור צרכים, קניה. ויש מפרשים: כינוי גנאי לזיבוח) לעבודת כוכבים. וחכמים אומרים: גם כשאין מזבלין לעכו"ם אסור משום 'מושב לצים'.
משמע שלרבי מאיר, במקום שאין מזבלין – מותר (כן כתבו התוס'. ותמהו על פרש"י). ורש"ש פירש שרבי מאיר גזור תמיד אטו מזבלין.
נשא ונתן – לרבי מאיר אסור (שודאי מזבלין שם ויש לחוש לדמי עבודת כוכבים. רש"י) ולחכמים מותר. לפירוש אחד בתוס', במקום שמזבלין נשא ונתן אסור אף לחכמים.
וכן אמרו בברייתא שההולך לאיצטדין (מקום שמנגחים בו את השור) וראה שם את הנחשים (מנחשים ומכשפים) ואת החברים (לוחשי נחשים) ומיני ליצנים – הרי זה 'מושב לצים'. ודברים הללו מביאים את האדם לידי ביטול תורה. רבי נתן מתיר באצטדין מפני ששצווח ומציל הריגת יהודי באצטדין ומפני שמעיד עדות אשה להשיאה כשבעלה נהרג. וכן בכרקום (= חיל כיבוש) מותר – מפני ישוב מדינה (שמציל את ישראל הדרים באותה עיר שצרים עליה), ובלבד שלא יתחשב עמהם (להימנות עמהם במספר החיילים של עכו"ם (הר' אלחנן); לחזק ידם ולעשות עמהם מצור. רש"י).
ועוד דרשו על הכתוב וברוך חטאים לא עמד – זה שלא עמד בקנגיון (רש"י): צידת חיה על ידי כלבים. וכל מעשיהם לשם צחוק ושמהה). ובמושב לצים לא ישב – שלא ישב בתחבולות.
וכן מובא בפוסקים (ע' או"ח שו"ט ובמשנ"ב סקנ"ט). ואין מקום לחלק בזה בין אנשים לנשים (שבט הלוי ח"ז קנה, ב). ויש שכתבו שבזמן הזה מותר לילך לקרקס ולתיאטרון וכד' שאין תרבותם כנגד דת יהודית (עפ"י שו"ת דברי חכמים יו"ד פרק ה, בשם הגר"ח פ"פ שינברג שליט"א).

ג. כל המתלוצץ יסורים באים עליו...; מזונותיו מתמעטים...; נופל בגיהנם...; גורם כליה לעולם...; הלץ, תחילתו יסורין וסופו כליה.

דפים יח – יט

כט. א. מה דרשו בסוגיא על מקראות שבתחילת תהלים?
ב. אלו מאמרים הוזכרו בסוגיא הנוגעים לדרכי הלימוד, שבה תלמידי חכמים ועסק התורה?
א. אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וברוך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב, כי אם בתורת...;
– הא למדת שדברים הללו מביאים את האדם לידי ביטול תורה;
– לומר שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישוב ואם ישב סופו ללוץ.
לא הלך בעצת רשעים – שלא הלך לטרטיאות ולקרקסאות של עובדי כוכבים; – זה אברהם אבינו, שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה, שרשעים היו.
וברוך חטאים לא עמד – שלא עמד בקנגיון (= צידת חיה ע"י כלבים, לשחוק); – זה א"א שלא עמד בעמידת סדום, שחטאים היו.

ובמושב לצים לא ישב – שלא ישב בתחבולות; – זה א"א שלא ישב במושב אנשי פלשתים מפני שלצנים היו.

כי אם בתורת ה' חפצו – אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ; ה' (עושה) חפצו – כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו.

בתורת ה'... ובתורתו יהגה... – בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו; בתחילה ילמד אדם תורה ולבסוף יהגה.

והיה כעץ שתול ולא כעץ נטוע, שילך מרב לרב ללמוד ולא יקבע לימודו [לימוד סברה] אצל רב אחד.

על פלגי מים (לשון חלוקה) – שישלש לימודו, למקרא משנה ותלמוד.

אשר פרו יתן בעתו – ועלהו לא יבול – אם יתן פרו בעתו (שיקבע עתים לתורה. פירוש אחר: שלומד ועושה פרי, כלומר מקיים מה שכתוב בתורה. וזה עיקר (רש"י). ויש מפרשים שמורה הוראה בעתו, כשמגיע להוראה, לא קודם לכן ולא מאוחר יותר. עפ"י הר"א אלחנן; ר"ד ור"ן) – עלהו לא יבול. ואם לאו, על הלומד והמלמד הכתוב אומר: לא כן הרשעים...

ועלהו לא יבול – שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד.

... וכל אשר יעשה יצליח – כל העוסק בתורה, נכסיו (הגר"א גרס: דרכיו) מצליחין.

ב. אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ (רש"י): לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש הימנו, שאם ישנה לו מסכת אחרת אין מתקיימת, לפי שלבו על תאותו;

לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה;

לעולם יגרוס אדם ואע"פ שמשכח, ואע"פ שאינו יודע לפרש;

בתחילה 'על גפי' (שלא בקבע. וי"מ: יחידי, בלא תלמידים) ו'בראש מרומים' (– מסתלק במחבואות), ולבסוף 'על כסא' (מושב קבוע וחשוב) ו'עלי דרך' (מורה הוראה לעין כל);

בתחילה לומד בבחינת 'בור' ולבסוף בבחינת 'באר' (מים חיים נובעים ואינם פוסקים);

אם אדם עושה תורתו חבילות חבילות – מתמעט. ואם קובץ על יד (=מקבץ מעט מעט) – ירבה. (וכל מה שלומד וגורס מעט מעט, מחזור עליו פעמים הרבה עד ששגור בפיו ואח"כ חוזר ולומד. רש"י);

הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם – ודוקא לענין סברא, אבל גמרא – מרב אחד עדיף; ישלש אדם זמנו ללימוד מקרא, משנה ותלמוד.

א. י"מ חלוקה לימים וי"מ לחלוק כל יום בשעות. י"א ששליש לאו דוקא. וי"א שתלמוד בבלי כולל הכל. וי"א: דוקא בתחילת לימודו, אבל לאחר שישכיל וידע, יהא עיקר עסקו בגמרא.

ב. 'שליש בתלמוד' – הוא הבנת טעמי הדינים. ועתה נכלל בזה לימוד בספרי הפוסקים כמו

הרא"ש ובית יוסף (עפ"י שו"ע הגר"ז);

לא יורה הוראה עד גיל ארבעים, אלא אם אין במקומו מורה גדול הימנו.

הרי"ף סתם ולא חילק אם יש גדול הימנו אם לאו. והרמב"ם השמיט אף דין ארבעים שנה כל עיקר, וכבר תמה

הרי"ף על כך.

אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד.

כל העוסק בתורה נכסיו (וי"ג: דרכיו) מצליחין לו.